

Fars Edebiyatında Yaşar Kemal Çevirileri

Yaşar Kemal in Persian Literature

Mina RANJBARİ¹

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Mina RANJBARİ (Dr.),
İstanbul, Türkiye
E-posta: mranjbari85@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5943-7985

Başvuru/Submitted: 05.03.2020
Revizyon Talebi/Revision Requested:
01.06.2020
Son Revizyon/Last Revision Received:
19.08.2020
Kabul/Accepted: 20.08.2020

Atıf/Citation: Ranjbari, Mina. "Fars Edebiyatında Yaşar Kemal Çevirileri." *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies* 36 (2020), 89-101.
<https://doi.org/10.26650/jos.2020.004>

ÖZ

Bu çalışmada Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından Yaşar Kemal'in Farsça çevirileri incelenerek, onun Fars edebiyatındaki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yaşar Kemal'in birçok kez Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilmesi, İran'daki edebiyat çevreleri tarafından ilgiyle karşılanmış, gazete ve dergilerde bu konuda röportaj ve değerlendirme yazıları yayımlanmıştır. Bu çalışmada Yaşar Kemal'in Farsçaya çevrilen romanları ve hikâyeleri üzerinde durulmuştur ve bu çevirilerden hareketle Yaşar Kemal'in Fars edebiyatındaki yerinin tespit edilmesi amaçlanıyor.

Anahtar kelimeler: Yaşar Kemal, Fars edebiyatı, İnce Memed, Farsça çeviri

ABSTRACT

This thesis uses the research on Persian translations to establish the place of the novels and stories of Yaşar Kemal, one of the best known Turkish authors in the Republic era, in Persian literature. Yaşar Kemal has been selected as a candidate for the Nobel Prize several times, but he has faced criticism in newspapers and journals in Iran. In this work there has been emphasize on the novels and stories of Yasar Kemal, which have been translated in Persian.

Keywords: Yaşar Kemal, Persian Literature, İnce Memed, Persian translation

EXTENDED ABSTRACT

Yaşar Kemal, one of the prominent figures of Turkish literature, has more than forty prints of his books, including *Ince Memed*, in various countries abroad. His novels and one story book were translated into Persian. *Ince Memed*, translated by Semin Bahçeban in 1974, was the first novel by Yaşar Kemal to be translated into Persian. Fifteen novels of the author, including *Ince Memed*, have been translated into Persian until now.

Among the forty-four works published by Yaşar Kemal in Turkish, the novel *Ince Memed* was translated most. The first translation occurred nineteen years after *Ince Memed* was published in Turkey in 1955. This translation of Bahçeban was published by Emirkabir in 1978, Neşri Ervend in 1983, and Neşri Morvarid in 1990.

The second and third volumes of *Ince Memed* were translated by İrec Nobaht in 1987 and 1989 and published by Neşri Ney publishing house. The second edition of the third volume was reprinted in 1990 by the same publisher and translator. The first and second volumes were translated by Hüsrev Mehrzad in 2003 and published by Semir Publishing House in one volume.

The first edition of *Ince Memed*, which was published nine times by different interpreters and publishers, was published before the Iranian revolution (1978); the other versions and all the other novel translations came after the Iranian revolution.

Many of the translations of Yaşar Kemal's works have been published by Iran's leading, prestigious publishers such as Koknus and Neşri Ney. Many of the books translated before 1990 have poor print quality, but the quality of the books published after 2000 is high. Most of the books do not include a foreword or an introduction by the translator or the publishing house. In the books that include a foreword or an introduction, the books, the life, and the works of Yaşar Kemal are introduced; some of them also include interviews made with Yaşar Kemal. Yaşar Kemal's translators are generally among the leading translators in Iran.

Giriş

Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Yaşar Kemal'in *İnce Memed* ile beraber diğer kitaplarının yurtdışında çeşitli ülkelerde yapılan baskı sayısı kırktan fazladır. Yazarın kitap olarak romanları ve bir adet hikâye kitabı Farsçaya çevrilmiştir. 1974 yılında Semin Bahçeban tarafından çevrilen *İnce Memed* romanı Yaşar Kemal'in Farsçaya çevrilen ilk romanıdır. *İnce Memed* ile beraber yazarın toplam on beş romanı Farsçaya çevrilmiştir.

Yaşar Kemal'in Türkçede yayımlanmış kırk dört eseri içinde en fazla *İnce Memed* romanı çevrilmiştir. *İnce Memed* romanı Türkiye'de 1955 yılında çıktıktan on dokuz yıl sonra 1974'de Semin Bahçeban tarafından Farsçaya çevrilmiştir. Semin Bahçeban eserin sadece birinci cildini çevirmiştir. Bahçeban'ın bu çevirisi daha sonra 1978'de Emirkabir, 1983'de Neşr-i Ervend, 1990'da Neşr-i Morvarid yayınevleri tarafından neşredilmiştir.

İnce Memed'in ikinci ve üçüncü ciltleri İrec Nobaht tarafından 1987 ve 1989 yıllarında yapılmış ve Neşr-i Ney yayınevi tarafından neşredilmiştir. Üçüncü cildin ikinci baskısı ise aynı yayınevi ve aynı mütercim tarafından 1990 yılında tekrar basılmış. Eserin birinci ve ikinci ciltleri 2003 yılında Hüsrev Mehrzad tarafından çevrilmiş ve Semir yayınevi tarafından tek cilt halinde yayımlanmıştır.

Toplam dokuz kere farklı mütercim ve farklı yayınevlerinden çıkan *İnce Memed* romanının ilk baskısı İran devriminden önce (1978) ve diğerleri İran devriminden sonra çıkmışlardır. Farsçaya çevrilen diğer romanların hepsi devrimden sonra çıkmışlardır.

Yaşar Kemal'in eserlerinin çevirisinin birçoğu Koknus ve Neşr-i Ney gibi İran'ın önde gelen, prestijli yayınevlerinden basılmıştır. 1990'dan önce çevrilen kitapların birçoğunun baskı kalitesi düşüktür. 2000'den sonra çıkan kitapların baskı kaliteleri yüksektir. Kitapların çoğuna gerek mütercim gerekse yayınevi tarafından önsöz ve takdim yazılmamıştır. Kitaplarda yer alan önsöz ve takdimlerde ise Yaşar Kemal'in hayatı ve eserleri tanıtılmış, bazılarında da Yaşar Kemal ile yapılan röportajlara yer verilmiştir. Yaşar Kemal'in kitaplarını tercüme edenler genelde İran'ın önde gelen çevirmenlerindedir.

1. Yaşar Kemal'in Eserlerinden Yapılan Çeviriler

Yaşar Kemal'in Farsçaya kitap olarak çevrilen eserleri romanlarından ve hikâyelerden oluşmaktadır. Yaşar Kemal'in hikâyelerine Farsça antolojilerde de yer verilmiştir. Antolojilerde yer alan iki hikâye dışında müstakil olarak Yaşar Kemal'in üç hikâyesi basılmıştır. Böylece Yaşar Kemal'in toplam beş hikâyesi Farsçaya kazandırılmıştır.

1.1. Romanlar

1.1.1. *İnce Memed*

Yaşar Kemal'in Farsçaya çevrilen ilk eseri *İnce Memed* romanıdır. Tamamı dört cilt olan romanın yalnızca ilk üç cildi tercüme edilmiştir. Çevirilerde, metin olarak Türkçe baskısına bağlı kalmıştır. Yaşar Kemal'i üne kavuşturan ve okuyucuları arasında en bilinen romanı

olan *İnce Memed* (1955) birinci cildinin Türkiye’de yayımlanmasından on dokuz yıl sonra, ilk kez 1974 yılında Farsçaya çevrilmiştir.

İran’ın bedensel engelliler için ilk eğitim okulunu açan Jabbar Baghcheban’ın (Cebbar Bahçeban) oğlu Samin Baghcheban (Semin Bahçeban), *İnce Memed*’i Türkçe başlığıyla Farsçaya çevirmiştir. Daha çok çocuk müzik besteleycisi olarak tanınan Dr. Samin Baghcheban (Semin Bahçeban) Aziz Nesin ve Nazım Hikmet’ten de Farsçaya çeviriler yapmıştır. Dr. Samin Bahçeban’ın, Türkiye’nin ünlü şair ve yazarlarını İran kültür topluluğuna tanıtan ilk kişi olduğu bilinmektedir.

Türkçeden başka İngilizceden de Farsçaya çeviriler yapan çevirmen, *İnce Memed* başlığının altında okuyucunun bilgi edinmesi için parantez içinde “İnce” kelimesinin Farsça anlamlarını (nâzık, bârik şâhe) vermiştir.¹

Semin Bahçeban, *İnce Memed* kitabını on sekiz yıl önce, birinci baskısı üzerinden okuyup tanıdıktan sonra eseri Farsçaya tercüme etmeye karar vermiştir. Böylece eserin iki üç bölümünü tercüme etmiştir. Ancak yaptığı çeviriden çok memnun kalmayan Semin Bahçeban, bu memnuniyetsizliğin sebebini şu şekilde açıklar:

“Bir edebi eser ne kadar şiir gibi vezinli olursa, çeviride bir o kadar kendini kaybeder. Eğer mutlak şiir olursa, eserin yüzde yüz çevirisi de imkânsız olur. İnce Memed şiir değil; fakat Yaşar Kemal çocukluğunda istediği gibi bir âşık olsaydı, onu kendi sazı ile çalıp kendi sesi ile söylerdi. İnce Memed bir roman da değil, sazsız ve sessiz bir âşığın söyledikleridir.”²

1.1.2. Ânsû-yi Kûhestân (Dağın Öte Yüzü)

Yaşar Kemal’in üç ciltten meydana gelen *Dağın Öte Yüzü* romanının ciltleri, Farsçaya ayrı ayrı başlıklarda ve farklı zamanlarda çevrilmiştir.

1.1.2.1. Ânsû-yi Kûhestân (Ortadirek)

1984 yılında Yaşar Kemal’in *Ortadirek* (1960) kitabı Reza Seyyed Hoseini (Rıza Seyid Hüseyinî) ve Jalal Khosrov Shahi (Celal Hüsrevşahi) tarafından tercüme edilmiştir. *Zaman* yayinevi bu kitabın birinci baskısını *Ânsû-yi Kûhestân* (Dağın Öte Yüzü) başlığıyla üç bin adet baskıyla basmıştır. Üç yüz doksan sayfa, on sekiz bölümden oluşan bu kitabın bej renkli kapağında hiçbir görüntü ve yazı yer almamaktadır.

1.1.2.2. Zemîn Âhen Est ve Âsemân Mes (Yer Demir Gök Bakır)

Nansi Festivali’nin birinci ödülünü kazanan bu roman Zülfü Livaneli tarafından Mohammad Amin Seyfiâla (Mehmet Emin Seyfiâla) tarafından 2008 yılında, kitabın Türkiye’de yayınından kırk beş yıl sonra *Diğer* Yayınevi’nden *Zemîn Âhen Est ve Âsemân Mes* başlığıyla çıkartmıştır. Gerçi bu kitap *Orta Direk* ile birlikte 1989 yılında bir ciltte yayınlanmıştır.

1 Yaşar Kemal, *İnce Memed*, Çev. Samin Bahçeban, Tehran, Kitab-i Zaman Yayınları, 1974, s. 3.

2 A.e.

1.1.2.3. Giyâh-i Bîmerg: Ânsû-yi Kûhestân (Ölmez Otu)

Reza Seyyed Hoseynî ve Jalal Khosrov Shahi tarafından tercüme edilen bu kitabın başlığı *Ânsû-yi Kûhestân* ve parantez içinde *Giyâh-i Bîmerg* diye geçiyor. Kitabın ilk sayfasında *Üçüncü Cilt: Giyâh-i Bîmerg* yazılmaktadır. *Negâh* yayınları bu kitabı 1988 yılında çıkartmıştır.

1.1.3 Efsâne-yi Ağrı (Ağrı Dağı Efsanesi)

İlk kez Farsçaya çevrilen *Ağrı Dağı Efsanesi* (1972) Rahim Raiesnia (Rehim Reisniya) tarafından çevrilmiştir. Rehim Reisniya 1985 yılında kitabın asıl Türkçesinden tam on üç yıl sonra bu kitabı *Donyâ* (Dünya) Yayınevi'nden çıkarmıştır. Kitabın ikinci baskısı 1985 güzünde dört bin adet baskıyla çıkmıştır. Rehim Reisniya daha sonra *Akçasazın Ağaları* ve *Deniz Küstü* kitaplarını da çevirmiştir. İki yüz otuz bir sayfadan oluşan bu çeviri kitap 21×14 boyutlarındadır. Türkçe baskısında olduğu gibi Ali Taygün'ün yönetmenliğiyle Ağrı Dağı Efsanesi tiyatrosundan bazı resimler verilmektedir. Yüz doksan dördüncü sayfaya kadar devam edip son yazıyor diğer sayfadan itibaren *Nuhun Gemisi Ardında* başlıklı bir yazıyla diğer konu iki yüz otuz birinci sayfaya kadar devam eder.

Ağrı Dağı Efsanesi kitabının önsözünde tercüman, Yaşar Kemal'in İran'da tanınmış bir yazar olduğunu ve onu üne kavuşturan önemli eseri, *İnce Memed* romanının Semin Bahçeban tarafından olduğunu işaret eder. Farsçaya çevrilmeden önce yirmi altı dile çevrilen *İnce Memed* romanı, Avrupa yazarlarının büyük beğenisi kazanmış ve 1973 yılında Yaşar Kemal'in Nobel Ödülü'ne aday olarak seçilmesini sağlamıştır. Yaşar Kemal 1973 Nobel Edebiyat Ödülü'nü sadece bir oy farkla Avusturyalı Patrik Vaytaya kaybetmiştir. 1975 yılında ise ödül verenlerin (jüri) özel ön yargılarından dolayı tekrar ödül almaktan mahrum kalmıştır. Ömer (Zülfü) Livaneli 1975 yılında Politika gazetesinde yayımlamak için Stockholm'dan gönderdiği mektupta, Yaşar Kemal'in, Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday olma meselesini yorumlamıştır. Zülfü Livaneli'ye göre; Yaşar Kemal'in Nobel Ödülü'ne aday olma haberlerini senelerdir duyuyoruz. Bazen İsveç Yazarlar Birliği adayları seçiyor, bazen de Nobel adaylarını seçmekte resmi etkinlikleri olmayan birlikler onun eserlerine verilen oyları saymıyorlar. Son iki üç senede Yaşar Kemal'in ismi her zaman Nobel ödülü adaylarında ilk isimlerden sayılır. İsveç'te Avrupa yazarlarının birçoğunu imrendirecek kadar başarılı bir yazar olarak büyük bir pozisyona sahiptir. Yedi sene içinde yedi kitabı İsveç'te yayımlanmıştır. İsveç televizyonu sürekli Yaşar Kemal'den film istemektedir. İsveçliler, bu yılın Nobel ödülünü sadece Yaşar Kemal'in hak ettiğine inandıkları için, ödülün Eugenio Montale'ye verilmesinden hiç memnun değiller."³

1.1.4. Eger Mâr Râ Bokoşend Ve Dereht-i Enâr Rû-yi Teppe (Yılanı Öldürseler Ve Hüyükteki Nar Ağacı)

Reza Seyyed Hoseynî (Rıza Seyid Hüseyini) ve Jalal Khosrov Shahi (Celal Hüsrevşahi) 1985 yılında *Negâh* Yayınları'ndan bu iki kitabı bir cilt halinde dört bin adet baskıyla çevirmişlerdir. Aynı yılda, aynı yayınevinden *Deniz Küstü* kitabını Rehim Reisniya çevirmiştir.

3 Yaşar Kemal, Efsâne-yi Ağrı, Çev. Rahim Raiesnia, Tehran, Donya Yayınları, 1985, s. 10.

Kitabın önsözünde Reza Seyyed Hoseynî, Jalal Khosrov Shahi'nin Türkiye yolculuğunda büyük bir ihtimal “Yaşar Abinin” (Yaşar Kemal’e hitap ediyor) yanında olduğunu söyleyerek önsözü tek başına yazmak zorunda kaldığını söyler. Reza Seyyed Hoseynî kitabın ilk bölümünü teşkil eden *Yılanı Öldürseler* romanının Yaşar Kemal’in diğer eserlerinden tamamen farklı olduğunu niteleyip kitabın içinde geçen hayaller ve tasvirler dünyasını başarılı buluyor. İkinci romanda ise (*Hüyükteki Nar Ağacı*) romanının konusuna işaret ederek kitabın tamamen romancılık kurallarına uymasıyla beraber düzenli, ince ve hüzünlü olduğunu söyler.

1.1.5. Gehr-i Deryâ (Deniz Küstü)

Rahim Raiesnia(Rehim Reisniya) bu kitabı 1985 yılında *Negâh* Yayınları’ndan tercüme etmiştir. Beş yüz yedi sayfa ve yirmi beş bölümden oluşan bu kitabın hiç önsözü olmadan direk romana başlamıştır. Kitabın kapak görüntüsü, iki balıktan, birisi ölmüş halde birisi ise canlı şekilde ibarettir.

1.1.6. Tebl-i Helebî (Teneke)

Uzun Teneke hikâyesi, Türkiye’de *İnce Memed* romanının birinci cildinin yayın yılında, yani 1955’te, yayımlandı. İran’da ise *Tebl-i Helebî* başlığıyla (Farsçada tenekenin karşılığı) Tofigh Sobhani (Tevfik Subhani) tarafından 1988 yılında yani otuz üç yıl sonra *Neşr-i Ney* Yayınları’ndan çıkmıştır. Sekseni aşkın hikâyeyi kapsayan Teneke, daha sonra senaryolaştırılmış ve defalarca Türkiye dışında sahnelenmiştir.

1.1.7. Yusufçuk Yusuf (Akçasazın Ağaları)

İki ciltten ibaret olan *Akçasazın Ağaları* (Erbâbhâ-yı Akçasaz), aynı zamanda, aynı konuda birbirinden bağımsız yazılıp iki romandan oluşan bir eser olarak nitelendirilir. *Demirciler Çarşısı Cinayeti* (1973) ile *Yusufçuk Yusuf* (1975) olmak üzere iki romandan oluşan eserin, Farsçada sadece “*Yusufçuk Yusuf*” cildi *Donyâ-yi No* Yayınları’ndan çıkmıştır. 1988 yılında çıkan bu eserin çevirmeni, Rehim Reisniya 2000 yılında kitabın ikinci baskısını üç bin üç yüz adet baskıyla çıkarmıştır.

1.1.8. Pâdişâh-i Fîlhâ (Filler Sultanı)

Celal Hüsrevşahi 1991 yılında *Pâdişâh-i Fîlhâ* (Filler Sultanı) kitabının birinci baskısını dört bin dört yüz adet baskıyla *Râd* Yayınevi’nden çevirmiştir. Kitabın ilk on dokuz sayfasında, “*Filler Sultanı ve Sakallı Topal Karınca*” kitabı hakkında Erdal Öz’ün Yaşar Kemal ile yaptığı röportaj bulunmaktadır.

1.1.9. Perendegân Hem Reftend (Kuşlar da Gitti)

Bu kitabın ilk çevirisi Tebriz’deki Telaş Yayınevi’nden, Kerim Saderî tarafından yapılmıştır. Kitabın beş bin adet basılan birinci baskısı 1991 yılında yayımlanmıştır. Yüz otuz beş sayfadan

ve sekiz bölümden oluşan bu çevirinin mavi kapağında uçmakta olan sarı ve turuncu renkli kuşlar tasvir edilmiştir. İkinci çeviri ise aynı isimle sadece bir ek farkıyla (Perendegân Nîz Reftend) Mostafa İlhanizade (Mustafa İlhanizade) tarafından *Neşr-i Salis* Yayınları'ndan çıkmıştır. 1999 yılında tercüme edilen bu kitap ilk baskısından üç bin üç yüz adet basılmıştır.

1.1.10. Tenhâyi (Salman)

Yaşar Kemal'in eşi Thilda Kemal'in İngilizceye çevirdiği *Salman, The Solitary* kitabı, Majid Nourian (Mecit Nuriyan) tarafından İngilizceden Farsçaya *Berg-i Zeytun* yayınlarından 1999 yılında çıkmıştır. On bölüm, üç yüz dört sayfadan oluşan bu kitabın ilk baskısı beş bin adet baskı yapmıştır.

1.1.11. Merd-i Kûhestân (Çakırcalı Efe)

Yaşar Kemal'in daha önce *Kuşlar Da Gitti* romanını 1991'de çıkararak, Tahran'da *Talaş* (Telaş) Yayınları'ndan çıkan bu roman Ali Reza Seifettini (Ali Rıza Seyfettini) tarafından *Merd-i Kûhestân* (Dağ Adamı) başlığıyla 2000 yılında çevrilmiştir. Bu kitap 274 sayfadan oluşmaktadır. Ali Rıza Seyfettini, Ahmet Altan ve Erdal Öz gibi Türk yazarlardan daha önce Farsçaya çeviriler yapmıştır.

1.1.12. Köroğlu'nun Meydana Çıkışı (Üç Anadolu Efsanesi)

Yaşar Kemal'in Üç Anadolu Efsanesi (1968) eseri, İlk olarak Köroğlu'nun meydana gelişi, ikinci olarak Karacaoğlan ve son olarak Alaca Ceyhan olmak üzere, üç efsaneden ibarettir. Bu kitabın ilk bölümü *Köroğlu'nun Meydana Çıkışı* Mehrdad Narimani (Mehrdad Nerimani) tarafından 2001 yılında Yılmaz Kurtlar'ın Azerbaycan Türkçesine çevrilmiş kitabından tercüme edilmiştir.

1.1.13. Be Men Negâh Kon Berâder (Bütün Hikâyeleri)

Yaşar Kemal'in Bütün Hikâyeleri (1976) kitabı *Be Men Negâh Kon Berâder* (Baksana Bana Birader) başlığıyla İran'ın iyi çevirmenlerinden sayılan Asad Behrangî (Esed Behrengi) tarafından 2008 yılında, otuz iki yıl aradan sonra ilk baskısının yapıldığı Ebtekar-i No Yayınevi'nden çıkmıştır. İki yüz elli beş sayfadan oluşan bu kitap Türkçede olduğu gibi yirmi hikâyeden ibarettir.

1.1.14 Gesse-yi Cezire (Bir Ada Hikâyesi)

Ghoghnuş (Kaknüs) yayınlarından çıkan bu kitabın birinci baskısı 2008 yılında Alırza Seyfettinî tarafından tercüme edilmiştir.

1.1.14.1. Bengfer Ferat Hûn Est (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana)

Alırza Seyfettinî'nin bu çevirisi 2007 yılında, Ghoghnus (Gognus) Yayinevi'nden bin altı yüz elli adet baskıyla çıkmıştır. Kitap, Türkçede olduğu gibi yedi bölümden ve dört yüz kırk sekiz sayfadan oluşmaktadır. Arka kapakta Türkçesinde olduğu gibi yabancı yazarların Yaşar Kemal hakkında yazdığı yazılar bulunmaktadır.

1.1.14.2. Âb Horden-i Mûrçe (Karıncanın Su İçtiği)

Bir Ada Hikâyesi'nin ikinci cildir. *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana*'nın tercümanı Alırza Seyfettinî bu kitabı da bir sene sonra yani 2008 yılında aynı yayineviden (Gognus) tercüme etmiştir. Bu kitap yedi yüz yirmi yedi sayfa ve dokuz bölümden oluşmaktadır.

1.1.14.3. Hurus khan (Tanyeri Horozları)

Yaşar Kemal'in Farsçaya en son çevrilen kitabı Bir Ada Hikâyesi üçlüsünden Tanyeri Horozları cildir. Bir ada hikâyesinin daha öncede iki cildini çeviren Alireza Seyfettinî bu romanı 2009 yılında Ghoghnus (Gognus) yayınlarından çıkartmıştır.

1.2. Hikâyeler

Yaşar Kemal'in romanları dışında bazı kısa hikâyeleri de Farsçaya çevrilmiştir. Bu hikâyeler genelde İran'ın en çok okunan gazetelerinde çıkmıştır. Bazıları ise antolojilerde yer almıştır.

1.2.1. Gazetelerde Neşredilen Hikâyeler

1.2.1.1. Be Sû-yi Çukurova (Çukurova'ya Doğru)

Yaşar Kemal'in *Be Sû-yi Çukurova* (Çukurova'ya Doğru) başlıklı hikâyesi 18 Haziran 1998 tarihinde İran'ın en çok okunan gazetelerinden Ettelaat (İttılaat) gazetesinde çıkmıştır. Bu hikâyenin tercümesini Jafar Soleimanikia (Cafer Süleymanikiya) yapmıştır.

1.2.1.2. Gûş Kon Dûst-i Men (Arkadaşım Dinle)

Jafar Soleimanikia (Cafer Süleymanikiya) tarafından yapılan bu tercüme yine aynı *Ettelaat* gazetesinin 9 Temmuz 1998 tarihli sayısında çıkmıştır. Bu hikâyeyi tekrar Jafar Soleimanikia, Jame Jam gazetesinde 4 Eylül 2001 tarihinde yayınlamıştır. *Gûş Kon Dûst-i Men* (Arkadaşım Dinle) hikâyesi 1992 yılında Mohammad Majlesi (Muhammed Meclesi) tarafından çevrilip dünyanın birkaç ünlü yazarının kısa hikâyeleriyle birlikte bir antoloji kitabı halinde basılmıştır.

1.2.1.3. Şekârçî (Avcı)

Bu hikâye, *Şekârçî* (Avcı) başlığıyla *Ettelaat* gazetesinde 16 Temmuz 1998 tarihinde Jafar Soleimanikia (Cafer Süleymanikiya) tarafından çıkmıştır.

1.2.2. Antolojilerde ve Kitaplarda Yer Alan Hikâyeleri

1.2.2.1. Dâstânâ-yi Donyâ-yi Gereftâr (Sorunlu Dünya Hikâyeleri)

Dr. Mohammad Majlesi (Muhammet Meclisi) on iki yıl boyunca *Lomond Diplomatik* dergisinde Henrich Bol, Graham Green, Manoeel Scorza ve Yaşar Kemal gibi ünlü yazarlara ait yayınlanmış bazı hikâyeleri bir araya toplayıp antoloji kitabı şeklinde çıkartmıştır.

Bu çeviri kitabın birinci bölümünde, ilk otuz bir sayfasında Yaşar Kemal'in *Güş Kon Düst-i Men* (Arkadaşım Dinle) hikâyesi yer almaktadır. Bu kitap *Donyâ-yi No* Yayınevinden 1992 yılında ve yine aynı yayınevinden *Bâzî Bâ Terâne* (Şarkılarla Oynamak) başlığıyla 2004 yılında çıkmıştır.

1.2.2.2. Köroğlu Der Efsâne ve Târîh (Tarihte Köroğlu Efsanesi)

Yaşar Kemal'in birkaç kitabını Farsçaya çeviren çevirmen Rehim Reisniya kendi yazdığı, *Köroğlu Der Efsâne ve Târîh* (Köroğlu Efsane ve Tarihte) adlı kitabının son bölümünde Yaşar Kemal'in *Üç Anadolu Efsanesi* kitabından *Köroğlu'nun Meydana Çıkışı* bölümünü tamamen çevirip o bölüme aktarmıştır. Kitabın ikinci baskısı 1989 yılında Tebriz'de, *Nimâ* Yayınlarından, üçüncü baskısı ise 2000 yılında *Donya* Yayınevinden çıkmıştır.

Sonuç

Yaşar Kemal Türkiye'nin Van ilinin Beygörin kasabasıdır. O, Türkiye, Ortadoğu ve dünyadaki insanların tanıdık yüzü ve Türk yazarlarının en önemli parçalarındandır. Türkçe olarak kaleme alınmış olan güçlü eserleri, onun birçok ödül, madalya ve beğeni almasını sağlamıştır.

Yaşar Kemal'in Farsçaya kitap olarak çevrilen eserleri romanlarından ve hikâyelerden oluşmaktadır. Yaşar Kemal'in hikâyelerine Farsça antolojilerde de yer verilmiştir. Antolojilerde yer alan iki hikâye dışında müstakil olarak Yaşar Kemal'in üç hikâyesi basılmıştır. Bu hikâyeler genelde İran'ın en çok okunan gazetelerinde çıkmıştır. Yaşar Kemal'in Farsçaya çevrilen ilk eseri *İnce Memed* romanıdır. Tamamı dört cilt olan romanın yalnızca ilk üç cildi tercüme edilmiştir. Çevirilerde, metin olarak Türkçe baskısına bağlı kalınmıştır. Ayrıca yazarın Avrupa'da yayımlanan gazete ve dergilere verdiği röportajların bir kısmı da Farsçaya tercüme edilmiş, bunlar çeşitli basın yayın organlarında yayımlanmıştır. Yaşar Kemal, günümüzde hâlâ İran edebiyat çevrelerinde üzerinde tartışılan ve popülerliğini koruyan bir isimdir. Ayrıca onun hakkında değerlendirmeler de bulunmaktadır. Yaşar Kemal hakkında değerlendirmelerde ilk olarak, 1999 yılında Adel Jahanaray (Adil Cehararay) ve Amin Fakhrara (Emin Fehrara)'nın yayımladıkları yazı yer almaktadır. İran'ın ünlü gazetelerinden olan *Abrâr* (Ebrar) gazetesinde çıkan bu yazı *Şadi-i Ademî Ve Tehsin-i Cehani* (İnsan Mutluluğu Ve Dünya Tebriki) başlığıyla Yaşar Kemal'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermektedir. Bu yazıya göre *İnce Memed* romanı, Yaşar Kemal'in ilk başarılı eseridir. Yazının başka bir yerinde Yaşar Kemal'in dünya bakışının, yeni ve gerçekçi bir bakış açısı olduğu söylenir. Ayrıca Yaşar Kemal'in açık ve sert eleştirileri ve görüşlerinden dolayı hapse düşmesinden ve hapiste kalmasıyla beraber düşüncelerinin değişmesine değinmiştir. Bu makalede Yaşar Kemal hakkında şöyle bir değerlendirme bulunmaktadır:

“Yaşar Kemal’in yazılarının derin bir ufka sahip olması ve gerçeklere dayalı olması nedeniyle okuyucu sayısı çok fazladır. Gerçeklere dayalı olma anlayışı ise haberci kökeninden kaynaklanmaktadır. Hatta Yaşar Kemal haberleri dolayısıyla 1955 yılında “Gazete Yazarları Birliği” ödülünü kazanmıştır. Yaşar Kemal’in romanlarının genelde rapor tarzında yazıldığını görmekteyiz. Mesela Akçasazın Ağaları gerçekçi bir görüş çerçevesine sahip olan bir yazı olarak aslında feodalizm sisteminin yatırımcılık sistemine dönüşmesini gösteren bir erbab kul raporudur.”⁴

Yazının başka bir bölümünde Akçasazın Ağaları romanının dünyanın en ünlü romanlarından birisi olduğuna değinilmiş ve Yaşar Kemal’in Görüşleri başlığıyla ikinci konuya girilmiştir. Bu başlık altında ise Yaşar Kemal’in günümüzde sadece Türkiye’ye ait bir yazar olmadığını, Türkiye’nin sınırlarını aşmış bir dünya yazarı haline geldiği söyleniyor. Onu dünya yazarı yapan en büyük etken sahip olduğu gerçekçi üslubudur.⁵

Yaşar Kemal’in dilinin bazı eserlerinde hayali ve şiirsel olmasına rağmen birçoğunda açık ve gerçek olmasına işaret edilmiş, kendi halkının acılarını, kederlerini ve dertlerini yazılarında yansıtan yazarın, artık kendine ait olmadığını, bu acıları çeken milletine ait olduğu belirtilmiştir. Yazıya göre, kendi milletini seven ve diğer milletleri kardeş bilip halkının derdi ve kederine çare bulabilmek için onlardan yardım isteyen insan (yazar), gerçekte diğer toplumlarda sevilen bir insan olarak tanınacaktır.⁶

Rûzegâr-i Vesl dergisinin otuz dokuzuncu sayfasında, Ağustos 2009 sayısında Alireza Seyfettini Nevisende-yi Ke Tenhâ Bâ Çeşm-i Çep Mibined (*Bir Tek Sol Gözüyle Gören*) başlıklı bir yazıda Yaşar Kemal’in kendi hakkında görüşlerini ele almıştır. Alireza Seyfettini’ye göre Yaşar Kemal sebatkârlığın anlamı olmayan bir ülke insanların, trajik kaderinin yazarıdır. Onun eserleri bir ayna gibi, böyle bir dünyada yer alan sebatlılık, perişanlık ve karışıklığı yansıtmaktadır. Yaşar Kemal, halkının sözlü ve yazılı edebiyatına dayanarak ayrılıklar ve nedenleri ile savaşır. O toplumun yıkıcı ve uğursuz zıtlıklar ile kargaşalıklarından kurtulabilecek yolu, halkın folklorla yönelmeleri ve onu dikkate almaları düşüncesindedir.⁷

Ekim 2008 tarihinde *Sarmaie* gazetesinde çıkan bir habere göre 16 Aralık 2008 tarihinde, İstanbul’da, Abdullah Gül, Türkiye’nin en önemli edebiyat ödülü olan Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Ödülünü edebiyat alanında Yaşar Kemal’e vermiştir. Hadi Soufizade’nin yazısına göre Yaşar Kemal’in böyle bir beyanatta bulunabilecek tek kişi olduğunu söylemek mümkündür.⁸

İran eleştirmenlerinden olan Elham Yekta Temmuz 2007’de Yaşar Kemal’in *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* romanı hakkında yazdığı yazıda Yaşar Kemal’i İran’daki yazarlarla karşılaştırıp sonuçlara varıyor. Ona göre Yaşar Kemal yazdığı romanlarda, gerçeğin portresini çizmeyi ve gerçekçi izlenim yaratmayı amaçlamıştır. Yaşar Kemal’in gerçekçi düşünce anlayışını yansıtan eserlerinden biri de, *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* adlı romanıdır. Ona göre Yaşar Kemal, eserdeki insanı ve olayın gerçekleştiği çevrenin doğasını kendine özgü üslubuyla, mükemmel

4 Adel Jahanara, “Şadi-yi Ademi Ve Tehsin-i Cehani”, Abrar. Nisan 11, 1999, s.7.

5 Adel Jahanara, A.y.

6 Adel Jahanara, A.y.

7 Alireza Seyfettini, “Nevisande-yi Ke Tanhâ Bâ Çeşm-i Çep Mibined”, Rozgare Vasl. Ağustos, 1997. s. 39.

8 Alireza Seyfettini, A.y.

bir şekilde anlatırken, savaşın toplumsal etkilerine de değinir. Yazıda Yaşar Kemal'in, düz bir zaman çizgisiyle, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana romanının ilk iki bölümünü ele alıp, bilinen gerçekçi usulüyle romanı ilerletebileceği eleştirisi yapılmıştır. Yazıda, genelde bazı İran eleştirmenlerinin kafasında oluşan soru işaretlerine yer verilmiştir. Bunlar ise;

1. Yaşar Kemal, nasıl Yaşar Kemal oldu?
2. Nobel Ödülü adayı olarak, neden Yaşar Kemal seçildi?
3. Orhan Pamuk bile Nobel Ödülü'nü kazanmadan önce, Türkler edebiyatının evrenselleştiğinin sebebi ne idi?" Şeklinde sıralanabilir.⁹

İran eleştirmenlerinden sayılan Elham Yekta, *Şikesti Dubareye Men Ez Yaşar Kemal* (Yaşar Kemal'e Tekrar Yenildim) adlı yazısında, *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* romanından yukarıda verilen örnekle ilgili duygu ve düşüncelerini; Yaşar Kemal'in uzun uzadıya izah gücünün kendisi gibi profesyonel bir okura azap çektirdiğini, fakat aynı metnin ulaşılmaz, hayali şarkın hayranı ve kolaylık yanlısı olan batılı okur için son derece enteresan ve çekici olduğunu belirterek ifade etmeye başlar.

Yazara göre, Yaşar Kemal'in *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* romanı, baştan sonuna kadar kartpostalsı tasvirlerle doludur. Yaşar Kemal bu romanında, Yunanistanlıların tarafını tutmuştur. Aslında Yaşar Kemal, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana romanında eleştirel ve karşıt düşünce açısından ülkesinin tarihini yazmaya çalışmıştır. Bu yüzden de, batılının ona karşı duyduğu aşırı hayranlık ve hatta duyduğu borç hissi doğaldır. Bunun sonucunda, eski ve ilginç bir tarihe sahip olup tarih boyunca batı ve doğunun sınırı olarak tanınan bir ülkeden gelen kartpostalsı yazar Yaşar Kemal, yavaş yavaş medyalarda ve daha sonra da batılıların ağzında tanınmaya başlar ve böylece eseri kendine özgü hiç bir edebi değeri olmadan Nobel Ödülü adayı olur.¹⁰

Yaşar Kemal'in edebi değer açısından Nobel'i hak etmediğini belirttikten sonra Yaşar Kemal'in neden sadece aday olarak kaldığını, Nobel Ödülü'nün de kendine has kuralları olması ve kolay kolay değerini düşürememesi sebepleriyle açıklar. Yazara göre, Yaşar Kemal'in birkaç sene Nobel Ödülü adayı olarak tüm dünyada isminin geçmesi, kendisinin ve Türkiye'nin isminin dünya çapında duyulup tanınmasını sağladığı için yeterlidir. Elham Yekta, Yaşar Kemal'in *Haristan* ve *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* romanlarını İran edebiyatının tanınmış romancılarından sayılan Abbas Marufi'nin *Senfuni-yi Murdigan* (Ölülerin Senfunisi) ve *Salhaya Belva* (*Felaket Yılları*) adlı romanları ile karşılaştırarak, Marufi eserlerinin edebi değer açısından, Yaşar Kemal eserinden daha iyi ve yüksek bir seviyede olduğunu söylemektedir.¹¹

9 Elham Yekta, "Şikest-i Dobareye Men Ez Yaşar Kemal" <http://www.ayneha.ir/shownaqd>. Temmuz, 2007.

10 Elham Yekta, A.y.

11 Elham Yekta, A.y.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Kemal, Yaşar (2008), *Âb Horden-i Mürçe*, (Çev.) Alireza Seyfettinî, Tehran: Ghoghnus Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1984), *Ânsû-yi Kûhestân*, (Çev.) Reza Seyyed Hoseini, Jalal Khosrov Shahi, Tehran: Zaman Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1988), *Ânsû-yi Kûhestân (Giyah-e Bimerğ)*, (Çev.) Reza Seyyed Hoseinî, Jalal Khosrov Shahi, Tehran: Negâh Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2008), *Be Men Negâh Kon Berâder*, (Çev.) Asad Behrangî, Tehran: Ebtakar-i No Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2001), *Bedreghe*, (Çev.) Sarvnaz Bigdeli Khamse, Tehran: Meşğ-i Emrûz Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1989), *Begzar Haristan Besuzed*, (Çev.) İraj Nobakht, Tehran: Neşr-i Ney Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2007), *Benger Ferat Hun Est*, (Çev.) Alireza Seyfettinî, Tehran: Ghoghnus Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1985), *Efsaney-i Ağrı*, (Çev.) Rahim Raiesnia, Tehran: Donya Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1990), *Efsâne-yi Çiya-yi Ağrı*, (Çev.) Teyfour Kordi, Tehran: Neşr-i Rûz Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1985), *Eger Mâr Râ Bokoşend Ve Dereht-i Enâr Rûy-i Teppe*, (Çev.) Reza Seyyed Hoseini, Jalal Khosrov Shahi, Tehran: Negâh Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1988), *Erbâbhâ-yi Akçasaz*, (Çev.) Rahim Raiesnia, Tehran: Donya-yi No Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1985), *Gehr-i Derya*, (Çev.) Rahim Raiesnia, Tehran: Negâh Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1974), *İnce Memed*, (Çev.) Samin Bahçeban, Tehran: Kitâb-i Zaman Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1978), *İnce Memed*, (Çev.) Samin Bahçeban, Tehran: Emirkebir Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1983), *İnce Memed*, (Çev.) Samin Bahçeban, Tehran, Ebtekat Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1983), *İnce Memed*, (Çev.) Amir Esmaili, Tehran: Neşr-i Ervend Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1990), *İnce Memed*, (Çev.) Amir Esmaili, Tehran: Morvarid Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2003), *İnce Memed*, (Çev.) Khosrov Mehrzad, Tehran: Semir Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2001), *Köroğlu'nun Meydana Çıkışı*, (Çev.), Mehrdad Narimani, Tabriz: Akhtar Yayınları.
- Kemal, Yaşar (2000), *Merd-i Kûhestân*, (Çev.) Alireza Seyfettinî, Tabriz: Talaş Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1991), *Oghab-i Kûhestân*, (Çev.) Rahim Raiesnia, Tabriz: Nima Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1991), *Pâdişâh-i Filhâ*, (Çev.) Jalal Khosrov Shahi, Tehran: Rad Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1999), *Pâdişâh-i Filhâ*, (Çev.) Jalal Khosrov Shahi, Tehran: Avaze Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1991), *Perendegân Hem Reftend*, (Çev.) Karim Saderi, Tabriz: Talaş Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1999), *Perendegân Hem Reftend*, (Çev.) Mostafa İlhanizade, Tehran: Neşr-i Salis Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1987), *Şahini Anavarza*, (Çev.) İraj Nobakht, Tehran: Neşr-i Ney Yayınları.
- Kemal, Yaşar (1988), *Tebli-i Helebi*, (Çev.) Tofigh Sobhani, Tehran: Neşr-i Ney Yayınları.

Kemal, Yaşar (2008), Zemin Ahen Est Ve Aseman Mes,(Çev.) Mohammad Amin Seyfiala, Tehran: Başka Yayınları.

Jahanara, Adel “Şâdi-yi Ademi Ve Tehsin-i Cehani”, Abrar. Nisan 11, 1999.

Seyfettini, Alireza “Nevisandeyi Ke Tanha Ba Çeşm-i Çep Mibined”, Rozgare Vasl. Ağustos, 1997.

Yekta, Elham “Şekest-i Dobareye Men Ez Yaşar Kemal”<http://www.ayneha.ir/shownaqd>. Temmuz, 2007.

